ἡ ἀγάπη τίποτε δὲν ξηγάει, πὼς καμιᾶς πατρίδας ἠθική δὲ βρῆκε τὴν ἀλήθεια - καὶ δὲν ξέρει ποῦ ν' ἀκκουμπήση καὶ δὲν ξέρει πῶς νὰ καταλαβῆ τὸν κόσμο καὶ πῶς νὰ θελήση τὸν ἑαυτό του. Καὶ μιὰ μέρα ποὺ κ' ἡ ἀπελπισιὰ τοῦ φαινόταν δίχως νόημα βρίσκει τὸ βιολὶ τοῦ ἅγιου ἐρημίτη.

Ἡ μουσικὴ τοῦ βιολιοῦ του ξαναπλάθει τὸν κόσμο,συνοργανίζει παλι τὴν παραλυμένη του θέληση. Μιὰν αὐγὴ σιγαλινὴ διαφεγγίζει τῆς ψυχῆς του τὰ μουχλιασμένα σκοτάδια. Ὁ νοῦς του ἀγνάντεψε τέλος τὴν ἀψηλότερη ἀξία, τὴν ἔννοια τὴν καθαρὰ καὶ διονυσιακή, τὴν οὐσιαστικὴ τῆς ζωῆς ὑπόσταση. Πίσω του ἀφίνει τὴ διχογνωμιὰ κι ὀρθοστυλώνεται γιὰ νὰ χτίση καὶ νὰ μορφώση μιὰ καινούρια ζωὴ - ὄχι πιὰ μὲ τὰ παλιὰ σύνεργα καὶ τὶς κληρονομημένες ἰδέες καθὼς τὸ δοκίμασε στὴν ἀρχή, μὰ μὲ τὴ δική του μουσικὴ καὶ τὸ δικό του νόμο.

Φυσικὸ νὰ μὴν τόνε καταλαβαίνουν τώρα πιὰ καθόλου οἱ ἄνθρωποι. Τρέχει πάρα πολὺ μπροστά. Κεῖνοι μένουνε ἀκόμα σκλαβοι τῆς στεκάμενης ζωῆς καὶ τοὺς ξαφνίζει τὸ σαρκοφάγο τραγούδι τοῦ γύφτου. Δὲν μποροῦνε νὰ βγοῦνε ἀπὸ τὸν τάφο τῆς συνήθειας καὶ γι' αὐτὸ—σὰν καὶ πάντα—μισοῦνε τὸν προφήτη ποὺ τοὺς φέρνει τῆς καινούριας ἀξίας τὸ Βαγγέλιο. Τὰ παιδιὰ μόνο, τὰ παιδιὰ μὲ

» *τὰ μεγάλα τους τὰ μάτια*
» *ποὺ πάντα μέσα τους πλανιέται*
» *στοχαστικὸ ἕνα μυστικό*»

χαίρουνται τὸ ἀφωρισμένο βιολί του καὶ τὸν ἀκολουθοῦνε στὴν ἐρημιά του.

Κι ὁ Γύφτος — ὁ ἴδιος ὁ ποιητὴς βέβαια - εὐλογᾶ τὴν ἀγάπη τους γιατὶ νοιώθει

» *σὰ νὰ τοῦ ἔστε'νε ἀπὸ βάθη*
» *κεροῦ μελλόμενου φιλιά,*
» *μὲ τὰ τρισεύγενα παιδιά,*
» *ἡ φυλή*».

Ἐδῶ τελειώνει καὶ τὸ δρᾶμα. Ὁ Γύφτος—στενὸς Ἕλληνας γιὰ πλατὺς ἄνθρωπος - ἄδραξε πιὰ τὸ σκοπὸ καὶ στέριωσε τὸν κανόνα του.

Μὰ ὁ ποιητὴς θελει νὰ μᾶς φανερώση πιὸ φωτεινὰ τὸ δρόμο ποὺ θὰ πάη. Κ' ἔτσι μᾶς τραβάει μαζί του στὸ κοιμητήρι τῶν Αἰώνων νὰ γιορτάσουμε καὶ μεῖς τὴν Ἀνάσταση τῆς πίστης στὴν ἀξία τῆς ζωῆς. Γι' αὐτὸ σκύβει ὁ Γύφτος κι ἀνοίγει τοὺς μεγάλους τάφους κι ἀναστάνει τὴν Ἀγάπη, τὴν πατρίδα καὶ τοὺς Θεούς. Μὰ δὲν εἶναι πιὰ ἴδιοι γιατὶ τώρα τοὺς ἔχει κατοχτήσει, γιατὶ τοὺς ξαναζωντάνεψε μὲ τὴ δική του γνώση καὶ δύναμη καὶ τοὺς θρόνιασε στὰ κορφοβούνια τοῦ κοσμικοῦ «γίγνεται». Τοὺς ἔκανε θέληση ἀνθρώπινη κ' ἐπιστήμη συνειδητή.

Τὸ παραμύθι τοῦ «Ἀδακρυτου» μᾶς δείχνει τὴ θέληση. Πλάσμα ἡ ωϊκὸ ποὺ κι ὁ Ζαρατούστρας θὰ τὸ τραγουδοῦσε. Θὰ ἤθελα ὅλα τὰ παιδιὰ νὰ τὸ μαθαίνανε στὰ σκολειὰ γιὰ νὰ γίνη τῆς ζωῆς τους ἀρχὴ καὶ ραχοκόκαλο. Εἶναι ἀνάγκη νὰ μαθουνε πὼς σὰν τὸν Ἀδακρυτο πρέπει καθε Ρωμιὸς νὰ σκοτώση πρῶτα μαννα καὶ πατέρα κι ὅλους τοὺς προγόνους, ὅλες τὶς πρόληψες,ὅλες τὶς κληρονομιές, γιὰ νὰ φτάση καὶ ν' ἀξιωθῆ τὴν Ἀγέλαστη, τὴν ἀτσαλένια βασιλοπούλα—πὼς ἡ ἀψεγαδιαστη γενιὰ θὰ σπαρθῆ μόνο ἀπὸ γονιοὺς ποὺ καταφρονοῦν τὰ γέλοια καὶ δὲν καταδέχουνται τὸ δακρυα

Ὁ δωδεκατος λόγος μᾶς παρουσιάζει τὴν ἐπιστημονικὴ ὄψη τῆς ἀγελαστης ἀλήθειας ποὺ βρῆκε ὁ γύφτος. Τὸ λέει μὲ λίγα λόγια :

» *Ποῦ εἶν' ἡ Ἀλήθεις, μὴν πλεναν ἐσὲ*
» *βεθιστότητα λόγια τάχα·*
» *τὴν πηγή της δὲν τὴν βρίσκεις*
» *μέσα σου, Ἄνθρωπε, μονάχα.*
» *Θὰ τὴ βρῆς ποντοῦ στὸ τείρισμα*
» *—ὦ ἀρρωβώνας λυτρωτής.—*
» *τῆς καρδιᾶς σου καὶ τοῦ νοῦ σου*
» *μὲ τὰ πάντα τῆς ζωῆς*».

Αὐτὸ μοῦ θυμίζει τοῦ Goethe τὰ λόγια: Im Ganzen, Guten, Waren resolut zu leben. Καὶ φαίνεται πὼς οἱ σοφοὶ ὅλοι κι ὅλοι οἱ μεγάλοι ποιηταδες σ' ἕνα τέτοιο συμπέρασμα φτάνουν—πὼς τὸ αἴνιγμα τῆς ζωῆς δὲν ξεδιαλύνεται γιατὶ αἴνιγμα δὲν ὑπαρχει—τὸ αἴνιγμα εἶναι κατασκευὴ δική μας γιατὶ ἐμεῖς γυρεύουμε νὰ βροῦμε αἰτίες ξεχνώντας πὼς ἡ ἔννοια τῆς αἰτίας εἶναι τῆς λογικῆς μας εἴδωλο κι ὄχι πραγματικότητα - πὼς ἡ μόνη ἀλήθεια κι ὁ μόνος σκοπὸς τῆς ζωῆς εἶναι νὰ ζοῦμε ὅσο γίνεται πιὸ ζωντανά, πιὸ ἡρωϊκά, πιὸ δυνατά, πιὸ θελληματικά, πιὸ μεγαλα — κ' ἡ ἔνταση ὅλα μᾶς φέρη τὴν καλητέρεψη καὶ τ' ἀνέβασμα τῆς φυλῆς, πιὸ πλατιὰ συνείδηση καὶ πιὸ ἀψηλονόητη ὀμορφιά.

Σ' ἕνα πρόμα ἴσως νὰ μὴ συφωνῶ ὅλως διόλου μὲ τὸν Πελαμᾶ Θέλει νὰ σηκώσουμε τὸν τρίτον Ὄλυμπο καὶ νὰ βαλουμε κεῖ τὴν Ἐπιστήμη μονάχη Δὲν ἔχει ρώτημα πὼς ἡ ἐπιστήμη συγκεντρώνει τὸν πιὸ σημαντικὸ πλοῦτο τῆς ἀνθρώπινης φυλῆς. Ὡ. τόσο θαρρῶ πὼς τοῦ καιροῦ μας ἡ ἀποκλειστικὴ λατρεία γιὰ τὴ Θεὰ ἐπιστήμη μοιαζει σὰν ὑπερβολικὴ κ' ἴσως νὰ φανερώνη καὶ τὸν ξεπεσμὸ — παρομοιὸ ἢ τελειωτικό, δὲν ξέρω — κάποιων ἰδιότητων τοῦ ἀνθρώπινου μυαλοῦ. Ἀξίζει, νομίζω, ν' ἀναλύσουμε αὐτὸ τὸ θέμα.

Δυὸ εἶναι τῆς λογικῆς σκέψης οἱ ἐποχές. Κατὰ τὴν πρώτη περίοδο ἡ ὁμοιότητα μοναχή της συντειριαζει τὶς ἀνάλογες καὶ συγγενικὲς ἰδέες, κατὰ τὴ δεύτερη καὶ πιὸ διαφορεμένη ὁ δεσμὸς τῆς ἀναλογίας παρατηριέται καὶ βρίσκεται μὲ τὴ βοήθεια τῆς ἐπαγωγῆς καὶ τῆς ἀφαίρεσης. Καὶ γι' αὐτὸ ὑπάρχουνε δυὸ λογῆς μεγαλόνοοι — κεῖνοι ποὺ ξεδιακρίνουνε τὸν ἀναλογικὸ δεσμὸ καὶ κεῖνοι ποὺ τοῦ ὑπακούουνε μόνο. Στὴν πρώτη κατηγορία πάνε οἱ φιλόσοφοι κ' ἐπιστήμονες, στὴ δεύτερη οἱ ποιηταδες καὶ κριτικοί Θὰ βιαζοτανε ἴσως κανεὶς νὰ συμπεράνη πὼς τ' ἀναλυτικὰ κεφαλια—ἡ Ἐπιστήμη - ἀντιπροσωπεύουν ἕνα ἀνώτερο ξετύλιγμα τοῦ νοῦ καὶ πὼς κεῖνοι ποὺ ξαγριοῦνε μόνο τὶς ἀναλογίες δίχως ἀναλυτικὴ προετοιμασία σταματοῦνε σὲ κατώτερο σκαλί. Μὰ δὲν εἶναι ὅλως διόλου ἔτσι. Γιὰ νὰ εἶναι κανεὶς ἀναλυτικὸς πρέπει θελημκτικὰ ἢ κι ἀπὸ συνήθεια νὰ παραβλέπη πολλὲς ἀπὸ τὶς ἰδιότητες κι ἀπὸ τὰ καθέκαστα ποὺ βρίσκουνται μέσα στὴν καθεμιὰ ἐντύπωση καὶ ν' ἀφαιρῆ τοὺς γενικοὺς τύπους καὶ νὰ συγκεντρώνη τὴν προσοχὴ μόνο σὲ κεῖνα τὰ χαραχτηστικὰ ποὺ εἶναι κοινὰ σὲ διάφορες ξεχωριστὲς μορφές. Γιὰ νὰ ξεδιακρίνη λοιπὸν τὴν ἀναλογία ἀναγκάζεται ν' ἀδιαφορῆ στὸ σύνολο καὶ νὰ περιορίζη ἔτσι τὴ συνείδηση καθε εἰδικῆς ἐντύπωσης. Τὸ ἐναντιο οἱ καλλιτέχνες· κεῖνοι βαστοῦνε μέσα τους ὁλόκληη καθε τους ἐντύπωση κι ἅμα βλέπουν ἀναλογίες τὶς βλέπουνε σὰν ἀκέρια σύνολα κι ὄχι σὰν ξεχωρισμένες γενικότητες. Ὁ σοφὸς συναρμόζει κ' ἑνωσεῖ καλήτερα, ὁ ποιητὴς ἀντιφέγγει καὶ ξαναζωντανεύει πιὸ συγκρατητὰ τὸν ἐξωτερικὸ κόσμο. Καὶ θὰ ἔλεγα καὶ πὼς οἱ δυὸ τρόποι τῆς ἀντίληψης εἶναι ὅμοια πολύτιμοι κ' ἴσα βαραίνουνε, ὅμως θὰ ἔλεγα καὶ τοῦτο πὼς ὁ ποιητὴς εἶναι πιὸ γεμάτος καὶ πιὸ συμμετρικὸς ὡς ἄτομο ἀπὸ τὸν ἐπιστήμονα ποὺ ὅλο ἔχει νὰ ξεχνᾶ τὸ μεγαλήτερο μέρος τῆς ζωῆς του γιὰ νὰ ξεκαθαρίση καποιο μονακριβο κανόνα.

Καιρὸς θαρρῶ νὰ σταματήσω. Κι ὅμως πόσο ἔπρεπε ἀκόμα νὰ πῶ γιὰ νὰ μπορέσω νὰ δείξω τὸ θαμασμό μου γιὰ τὸ μεγαλόψυχο αὐτὸ ποίημα! Λέξη δὲν εἶπα γιὰ τὴ μουσικὴ τοῦ ρυθμοῦ, γιὰ τὴ λεύτερη ρώμη τοῦ μέτρου, γιὰ τὴ γλώτσα ποὺ ἀλλαζει χίλιες θωριὲς ἀναλογα μὲ τὴν ἰδέα καὶ τὴν εἰκόνα ποὺ περνᾶ, γερὴ καὶ πλούσια κι ἄλλοτε πάλι ἁπλὴ καὶ σιγαλὴ μὲ μιὰ γύμνια δροσερὴ καὶ διάφανη. Καὶ δὲν εἶπα τίποτε γιὰ τὴν οἰκουμενικὴ μάθηση καὶ τὴν ἀπολλώνια μαντοσύνη καὶ τὴν ἀγκαλιάστρα συμπαθεια τοῦ ποιητῆ ποὺ ἀγγίζει ὅλες τὶς χορδὲς τῆς καρδιᾶς καὶ ξυπνᾶ ὅλους τοὺς ἀντίλαλους τοῦ νοῦ. Καὶ μὲ τὴν ἴδια τέχνη ποὺ μᾶς ξεσηκώνει στὶς κορφὲς τῆς σκέψης μᾶς λέει καὶ τῆς φύσης τὶς διαβατάρικες καλοσύνες. Τί πιὸ γλυκὺ ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς στίχους :

» *καὶ τριγύρω ἀχνὸ τὸ δειλινὸ*
» *τὴν ποιδούλεν ἄρα κοίμιζε*
» *σὲ ἀγκαλιὰ μενεξεδένια*».

Καὶ τώρα κλείνω τὰ μάτια καὶ ξαναβλέπω νὰ περνᾶ μπροστά μου ὁ Δωδεκάλογος τοῦ Γύφτου. Δὲν ξέρω γιατὶ τὸ πέρασμα τοῦ Γύφτου μέσα στοὺς καιροὺς καὶ τὰ ἔθνη καὶ τὶς ἰδέες μοῦ θυμίζει κάποτε τὶς ἁπλόγραμμες καὶ σοβαρὲς τοιχογραφίες τοῦ Giotto καὶ κάποτε πάλι τὴ λυρικὴ φλόγα καὶ τὴν ἁρμονία τῶν εἰκόνων τοῦ Giorgione Καὶ συλλογίζουμαι τί παράξενο θαμα νὰ γεννηθῆ σήμερα μέσα στὴν ἀνήμπορη Ρωμιοσύνη ἕνας ἄνθρωπος ποὺ συνταιριαζει μέσα του τὴν τέχνη τῆς Βενετιᾶς καὶ τῆς Φλωρεντίας, τὴ σοφία τῆς Εὐρώπης, τὴ μελωδικὴ ψυχὴ τοῦ Βυζαντίου καὶ τῆς Ἀττικῆς τὴ μενεξεδένια ποίηση. Κι ἀρχίζω νὰ μισοπιστεύω — τόσο μὲ θαμπώνει ὁ ποιητὴς — πὼς κάπου κεῖ κάτου στὸν ὁρίζοντα σιμώνει τὸ ἀλήθεμα τῆς προφητείας του.

»*Ὦ ψυχὴ πορεβερμένη ἀπὸ τὸ κρῖμα !*
» *καὶ μὴν ἔχοντος πιὸ κάτου ἄλλο σκαλὶ*
» *νὰ κατρακυλήσης πιὸ βαθιὰ*
» *στοῦ Κακοῦ τὴ σκάλα,—*
» *γιὰ τ' ἀνέβασμα ξανὰ ποὺ σὲ καλεῖ*
» *θὰ εἰστανθῆς νὰ σοῦ φυτρώσουν, ὦ χαρά !*
» *τὰ φτερά,*
» *τὰ φτερά, τὰ πρωτινά σου τὰ μεγάλα!*»

Karachi 6,8,07.

ΕΡΜΟΝΑΣ

ΑΝΤΙΦΕΓΓΙΣΜΑΤΑ

Τοῦ Ἰξίονα

ΕΡΧΟΜΟΣ

Τοῦ πόθου μου τὸ μυστικὸ λεβέντικα θὰ σπάσω...
Ἀγάπη τέτοια γύρα σου δὲ λόγιαζες ποτέ σου,
καὶ σοῦ μηνῶ, πανέμορφη, πὼς ἔρχουμαι νὰ μάσω
φιλάκια ἀπὸ τὰ χείλη σου καὶ ρόδα ἀπ' τὸν μπαξέ σου.

Τὴ στράτα παίρνοντας θωρῶ τὸν πύργο σου πολληώρα,
καὶ λαχταρῶντας σε, παντοῦ σ' ἀναζητῶ στὴ φύση....
Τὰ λαυρα σου αἱματόχειλα ἄχ ! μαγιοπούλα, τώρα
τὰ οὐράνια ἀλαφροφίλησαν κι ἀλικοβάφτη ἡ δύση.

—

ΠΛΑΝΗ

Κατάνακρα σ' ἀγνάντεψα στοῦ βράχου τ' ὀρθολίθι.
Θυμᾶμαι, ἐιτός μου χτίζοταν ὁ κόσμος τοῦ φιλιοῦ σου.—
Ξάφνου ἕνα φῶς μυστηριακὸ μέσ' τ' ἀκρουράνια ἐχύθη,
κι ἀνάμεσα οὐρανοῦ καὶ γῆς τὸ γέλοιο τοῦ κορμιοῦ σου.

Σὲ λίγο ἕνα θεόρατο ἀργοχάραξε φεγγάρι,
καὶ τὰ χεράκια σου ἄπλωσες γιὰ δαῖτο λαγγεμένη.
Μὰ ἦρθε ὁ καημὸς πρώτη βολὰ γιὰ νὰ σὲ συνεπάρη...
Ἄχ ! νάειταν κ' ἡ στερνὴ βολὰ γιὰ πάντα, ἀγαπημένη

ΡΗΓΑΣ ΓΚΟΛΦΗΣ